

Секція: Економічні науки

Батрак Ольга Володимирівна

доцент кафедри фінансів та бізнес-консалтингу

Київський національний університет технологій та дизайну

м. Київ, Україна

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ДІАГНОСТИКИ ПІДПРИЄМСТВА

Сучасне антикризове управління характеризується не лише сукупністю заходів, спрямованих на виведення підприємства з кризового стану, але й особливими методами та інструментами, які використовуються для попередження та прогнозування настання кризи або заходами щодо її нейтралізації. Застосування превентивних програм і процедур, спрямованих на попередження виникнення кризових ситуацій забезпечить для підприємства досягнення конкурентних переваг та успішного стабільного розвитку. Для того, щоб отримати правильний діагноз підприємства, необхідно провести дослідження результатів його діяльності системно, тобто дослідити комплекс взаємопов'язаних аспектів, що сприятиме визначенню об'єктивного стану системи управління та напями її реорганізації [1].

Результатом узагальнення наукових підходів стали пропозиції щодо необхідності використання структурних підсистем та видів фінансової діагностики в системі антикризового управління (рис. 1).

Серед фахівців з питань антикризового менеджменту відсутнє узагальнене бачення щодо структурних підсистем антикризового управління. Побудова всієї системи і окреслення її підсистем не є, на наш погляд, лише теоретичною проблемою. Важливим, з позицій діагностики, є дослідження та виокремлення кожного етапу виникнення і розвитку кризи

і розробка відповідних заходів щодо недопущення, нейтралізації або фінансового оздоровлення підприємства залежно від глибини кризи.

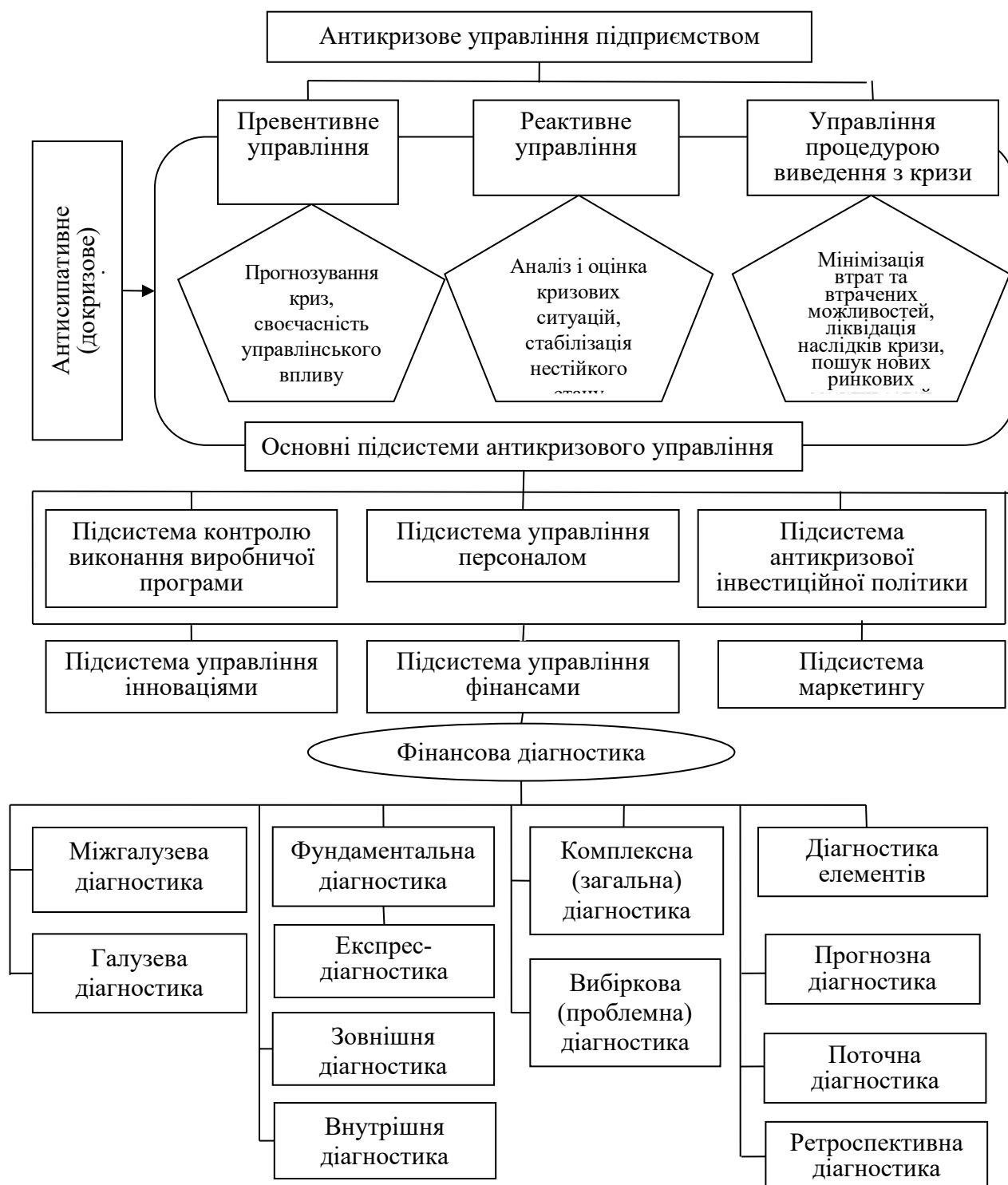

Рис. 1. Види фінансової діагностики в системі антикризового управління підприємством

Джерело: розробка автора

Види фінансової діагностики класифікуються за такими ознаками [2, с. 25]: за функціональною сферою діяльності підприємства (операційна, інвестиційна, управлінська, маркетингова, інноваційна); за масштабом дослідження (галузева та міжгалузева); за часовим періодом (прогнозна, поточна та ретроспективна); за суб'єктами проведення діагностики (внутрішня та зовнішня); за метою діагностики (комплексна (загальна) та вибіркова (проблемна)); за обсягом показників, залучених до аналізу, і спектром методик (експрес-діагностика та фундаментальна (поглиблена або загальна) діагностика).

Еш С. М. визначає систему антикризового управління підприємством як комплекс взаємозалежних елементів, які реалізують управлінську діяльність на основі чітко визначеного антикризового механізму управління за допомогою передових технологій, підготовленого персоналу, сучасних зв'язків між суб'єктами та об'єктами управління і зовнішнім середовищем [3, с. 106]. Його дієвість визначається досягненням запланованих цілей, вирішенням поставлених завдань, порівнянням результатів і витрат, зіставленням показників діяльності підприємства із показниками підприємств, які є лідерами в галузі. За результатами оцінювання ефективності системи антикризового управління підприємством може бути зроблено висновок про доцільність її подальшого використання, або розробку коригуючих заходів.

Розробка методології антикризового управління повинна базуватися на креативному поєднанні концептуальних положень системного, ситуаційного, процесного, функціонального, поведінкового та проектного підходів [4, с. 103]. Система оцінювання критеріїв ефективності антикризового управління повинна визначати рівень якості, результативності і своєчасності досягнення цілей шляхом здійснення запланованих антикризових заходів та відновлення функціонування підприємства при дотриманні визначених критеріїв, показників і

обмежень.

В системі антикризового управління найчастіше використовують поняття передкризового (попередження кризових ситуацій), кризового (нейтралізація ознак кризи) та післякризового (ліквідація наслідків кризи) управління [5, с. 513]. За метою і характером взаємодії з середовищем функціонування науковці також виокремлюють: превентивне (попереджувальне – вводить за наявності симптомів латентної кризи та реалізується з метою запобігання кризовим явищам) або випереджувальне управління [6, с. 123]; антисипативне управління (упроваджується в разі існування потенційної загрози кризи); реактивне (необхідне, якщо підприємство перебуває в глибокій кризі); стабілізаційне (показники функціонування системи суттєво нижчі від нормативного рівня) [7, с. 42].

Антикризове управління є підсистемою управління підприємством, зміст якого визначається ступенем ризику та небезпеки кризових явищ [8, с. 79]. Напрями розбудови системи антикризового управління визначаються за результатами самодіагностики, основною метою якої є виявлення кризових явищ на етапі їх зародження і оперативна їх ліквідація. Якщо підприємство вже опинилося у стані кризи, то вихід із неї має відбуватися системно, організовано та скоординовано на основі розробленої стратегії та антикризової програми.

Діагностика банкрутства є одним із напрямків фінансової діагностики в системі антикризового управління підприємством. Ткаченко А. М., Коваленко О. В. визначають діагностику банкрутства як функцію і специфічний етап антикризового управління, синтез ретроспективного, оперативного і перспективного дослідження господарської діяльності та процесу управління підприємством, направлене на виявлення параметрів кризового розвитку за допомогою реалізації комплексу дослідницьких процедур, виявлення слабких ланок і «вузьких місць» [9, с. 168].

Література

1. Батрак О.В. Системний підхід до трактування сутності антикризового управління підприємствами. *«Пріоритети розвитку фінансової системи: традиції, моделі, перспективи»*: матер. VII міжн. наук.-практ. конф. (16.04.2020-17.04.2020 р., м. Северодонецьк). Северодонецьк: СНУ ім. В. Даля. С. 186-189.
2. Воронкова Т. Є. Система антикризового управління підприємством. *Науково-технічна інформація*. 2015. № 3. С. 17-25.
3. Еш С.М. Система антикризового управління та методологічні підходи до її формування. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1 (59). С. 103-107.
4. Маховка В. М. Методологія формування системи антикризового управління підприємством. *Інноваційна економіка*. 2013. № 1. С. 102-105.
5. Мельник Ю.М. Маркетингові інструменти антикризового управління підприємством. *Маркетинг. Менеджмент. Інновації* : монографія / за ред. д.е.н., професора С.М. Ілляшенка. Суми : ТОВ «Друкарський дім «Папірус», 2010. С. 505–516.
6. Пушкар А. И. Антикризисное управление: модели, стратегии, механизмы. Х. : ООО «Модель Вселенной», 2001. 452 с.
7. Kristek U. Krisenbewaltingungs-Management und Unternehmungsplanung / U. Kristek. *Neue betriebswirtschaftliche Forschung*, Bd.17. Wiesbaden, 1981. 115 s.
8. Батрак О.В., Дреля М.В. Економічна стратегія та стратегічні завдання економічної безпеки в умовах глобалізації. *«Наукові розробки молоді на сучасному етапі»*: тези доп. XVIII Всеукр. наук. конф. молодих учених та студентів (18-19 квітня 2019 р., м. Київ). К. : КНУТД, 2019. С. 379-380.

9. Ткаченко А. М., Коваленко О. В. Діагностика банкрутства в системі антикризового управління. *Управління економікою: теорія та практика*: Зб. наук. пр. Донецьк: ІЕП НАНУ, 2009. С. 157-170.